

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Κυριακή 6 Απριλίου 2014

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A¹.** Ο Π. Μπουκάλας προβληματίζεται για τη σιωπή των διανοουμένων. Αρχικά με αφορμή το αίτημα για τον παρεμβατικό λόγο των διανοουμένων αναφέρει τους λόγους, για τους οποίους πρέπει να «σπάσουν» τη σιωπή τους. Αυτό είναι το χρέος τους ως πολίτες, σύμφωνα με όσα εντέλλονται ο Θουκυδίδης και ο Σόλωνας. Στη συνέχεια επισημαίνεται ότι δεν υπάρχει συμφωνία για το ποιοι χαρακτηρίζονται ως διανοούμενοι. Ανάλογη διαφωνία υπάρχει και για το αν πράγματι σιωπούν οι διανοούμενοι. Κατά τον αρθρογράφο αξιοποιώντας τα τεχνολογικά μέσα μάλλον μιλούν υπερβολικά με γνωρίσματα τις μεταξύ τους αντιπαραθέσεις. Τελικά για να είναι αποδοτική η παρέμβασή τους πρέπει ο λόγος τους να διακρίνεται για τη σαφήνεια, την τόλμη και την ειλικρίνεια, έστω κι αν αυτά δεν ανταποκρίνονται σε όσα θέλουν να ακούσουν οι πολίτες.
- B1.** Χρέος των διανοουμένων είναι να αρθρώσουν παρεμβατικό λόγο ως υπεύθυνοι πολίτες. Αυτό σημαίνει ότι οφείλουν να στηλιτεύσουν τα φαινόμενα διαφθοράς, να διαλύσουν τη σύγχυση και την ασάφεια στον ιδεολογικό χώρο, να αναδείξουν ένα νέο αξιακό σύστημα που θα αντικαταστήσει το ήδη φθαρμένο και να προτείνουν τρόπους ίασης των σύγχρονων παθογενών καταστάσεων. Ακόμη με την προσωπική τους δραστηριοποίηση μπορούν να ενισχύσουν τη συλλογικότητα και τη συμμετοχικότητα και των άλλων πολιτών. Έτσι, δεν θα κατηγορούνται πλέον για αναχωρητισμό αλλά θα αποδείξουν έμπρακτα την πολιτική τους υπόσταση.
- B2².** Η παράγραφος αναπτύσσεται με **αιτιολόγηση** και **παραδείγματα**. Ο συντάκτης του κειμένου αιτιολογεί την άποψή του για τη μη σιωπή των διανοουμένων στο χωρίο: «Χάρη... λιβελλογραφήματα». Χρησιμοποιεί επίσης το παράδειγμα με το internet για να τεκμηριώσει την εμφάνιση νέων τρόπων μετάδοσης της γνώσης.

¹ Έκφραση-Έκθεση Γενικού Λυκείου, τεύχος Β΄, σελ. 262-265.

² Έκφραση – Έκθεση Γ΄ Λυκείου, σελ. 283

- B3³.** Ο συγγραφέας στη συγκεκριμένη παράγραφο χρησιμοποιεί ως τρόπο πειθούς την **επίκληση στη λογική** στην προσπάθειά του να προσδιορίσει ποιои θεωρούνται διανοούμενοι, αλλά και να αιτιολογήσει τη διαφορετικότητα των απόψεών τους σε κοινωνικοπολιτικά ζητήματα. Ως **μέσα πειθούς** χρησιμοποιεί τεκμήρια με τη χρήση αληθειών (...όλοι μα όλοι οι γραφιάδες, όλοι οι λογοτέχνες ... κόσμος), καθώς επίσης και επιχείρημα (Τόσο υπερβολικό και τόσο άστοχο ... όσο χαλαρά κι αν τον ορίσουμε). Ενδεικτική η παρουσία της διαρθρωτικής λέξης «Γιατί» που αιτιολογεί την αποδεικτέα θέση που προηγήθηκε.
- B4.** α)⁴ Με τη χρήση πρώτου πληθυντικού προσώπου (αν λέγαμε..., να πιστεύουμε..., θα θέλαμε) επιδιώκει να καταστήσει το ύφος πιο οικείο, ζωντανό και παραστατικό, να παράσχει στον αναγνώστη το αίσθημα της ασφάλειας και της συμμετοχής στις απόψεις του αναφορικά με την παρουσία των διανοουμένων στα κοινωνικοπολιτικά δρώμενα. Πρόκειται για έναν προβληματισμό που αφορά όλους, καθολικό, οπότε και το α' πληθυντικό πρόσωπο κρίνεται αναγκαίο.
- β)⁵ «Γιατί σιωπούν οι διανοούμενοι;» (1^η παράγραφος)
 «Να αναλάβουν ... ευθύνη του πολίτη» (1^η παράγραφος)
 «Η συμφωνία για ... εύκολη» (3^η παράγραφος)
- B5.** Λείπουν από την κοινωνία οι πνευματικοί εκείνοι άνθρωποι που με το πνεύμα τους θα **καθοδηγήσουν** ορθά τη νεολαία.
 Οι παρατεταμένες **αντιδικίες** στο χώρο της πολιτικής δεν προωθούν την επίλυση των σύνθετων κοινωνικών προβλημάτων.
 Όσοι πολίτες **αδρανούν** και αδιαφορούν για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος συμβάλλουν στην υποβάθμισή του.
 Η μαρτυρία αυτή αποτελεί **ακράδαντη** απόδειξη της αθωότητάς του.
 Στην είσοδο της πόλης **δεσπόζει** το καλοδιατηρημένο ενετικό κάστρο.
- B6.** κατανόηση, κτηματολόγιο, τεχνοτροπία, παράβαση, πυροκροτητής.

³ Έκφραση – Έκθεση Γ' Λυκείου, σελ. 12

⁴ Έκφραση – Έκθεση Γ' Γενικού Λυκείου, Βιβλίο Εκπαιδευτικού σελ. 127

⁵ Έκφραση – Έκθεση Γ' Λυκείου, σελ. 171, Έκφραση – Έκθεση Α' Γενικού Λυκείου, σελ. 44-45

Γ⁶.

Κυρίες και Κύριοι

Πρόλογος

Ο πολυμαθής άνθρωπος, αυτός που με αίσθημα ευθύνης υπηρετεί την επιστήμη, τα γράμματα και τις τέχνες και συμμετέχει ενεργά στην προαγωγή τους δρα ως διανοούμενος, ως πνευματικός άνθρωπος ή ταγός. Είναι αυτός που ασχολείται με τα κοινωνικά, πολιτιστικά και ηθικά προβλήματα της κοινωνίας, με την έρευνα της αλήθειας. Δεν περιορίζεται σε άγονες γνώσεις, αλλά μετουσιώνει τα διανοήματά του σε στάση ζωής για να διαπαιδαγωγήσει και να μορφώσει την κοινωνία μέσα στην οποία ζει. Δηλαδή, προβληματίζεται με κριτικό πνεύμα πάνω στα προβλήματα της ζωής και ενδιαφέρεται, πέρα από τον εαυτό του, για τον άνθρωπο.

Μετάβαση – Σχόλιο

Σήμερα, όμως, όλοι αυτοί, οι σοβαροί και αντιπροσωπευτικοί φορείς των πνευματικών δυνάμεων του τόπου, οι οποίοι θα μπορούσαν άφοβα και έντιμα να σημάνουν την έναρξη ενός δημιουργικού αγώνα, να μπουν μπροστά με το λόγο τους και το παράδειγμά τους, να εμπνεύσουν αισιοδοξία στον συνάνθρωπο, απέχουν από την καθημερινότητα, από τους εν εξελίξει αγώνες. Σωπαίνουν προκλητικά και ο ρόλος τους τελεί υπό αμφισβήτηση. Η αποστασιοποίησή τους συνδέεται με την περιορισμένη ανάληψη της κοινωνικής και πολιτικής ευθύνης, αλλά και η αποχή τους από τους κοινωνικούς και πολιτικούς αγώνες.

Α' Σκέλος: γιατί αποστασιοποιούνται

1^η §: *Η εποχή μας μπορεί να χαρακτηριστεί εποχή επικράτησης της εξειδίκευσης και επομένως της πνευματικής μονομέρειας και όχι της σφαιρικής ανθρωπιστικής παιδείας και της ολόπλευρης μόρφωσης.*

- Η ειδίκευση καθιστά πιο εύκολη την αποπνευματοποίηση του σύγχρονου ανθρώπου και οδηγεί στην ιδεολογική του σύγχυση.
- Η κοινωνία κατακλύζεται από τις νέες, εύπεπτες αξίες των μαζικών μέσων ενημέρωσης, τα οποία οδηγούν τον πολίτη στη διανοητική νωθρότητα και στην απραξία.

2^η §: *Τα ηλεκτρονικά μαζικά μέσα ενημέρωσης μεταγγίζουν διαβρωτικές αξίες και αναδεικνύουν είδωλα αμφιβόλου ποιότητας.*

⁶ Αφόρμηση από την επικαιρότητα και το σχολικό βιβλίο, Έκφραση-Έκθεση για το Γενικό Λύκειο, σελ. 326-329. Έκδοση 2001.

- Προβάλλουν υλικά πρότυπα ζωής χωρίς κανένα νόημα. Στα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι δικαιολογημένο να αναζητηθούν λόγοι αποκαθίλωσης της πνευματικής ηγεσίας.
- Στην τηλεόραση, στον τύπο, στο ραδιόφωνο δεν προσκαλούνται συχνά άνθρωποι του πνεύματος, οι οποίοι θα εντυπωσιάσουν το κοινό με την πνευματική τους διαύγεια και θα προτείνουν έναν διαφορετικό τρόπο θεώρησης των πραγμάτων. Τα μέσα δεν τους θέλουν. Δεν πουλούν, δεν φέρνουν θεαματικότητα.

3^η §: *Πολλοί πνευματικοί άνθρωποι οχυρώθηκαν πίσω από πρόσκαιρες προσωπικές επιτυχίες.*

- Απολαμβάνουν τη μοναξιά, την απομόνωσή τους, ενώ παρατηρούν τα δρώμενα προστατευμένοι και αποστασιοποιημένοι από τα καθημερινά όχι για να γίνουν παραδείγματα δημιουργικά, αλλά για να αποφύγουν τις συγκρούσεις, τις πολλαπλές αντιπαραθέσεις.
- Πνευματικός άνθρωπος, ο οποίος πιστεύει πως είναι «επαρκής καθ' εαυτόν», είναι εγωιστής και άγονος ιδεολογικά. Ο αληθινός πνευματικός άνθρωπος όχι μόνο στοχάζεται για τον εαυτό του και τους άλλους, αλλά κυρίως δρα για τους άλλους. Όσο σοφός, όσο «ευλογημένος» πνευματικά κι αν είναι, αν παραμένει άπραγος, καταντά άχρηστος.

4^η §: *Πρόσθετα γνωρίσματα της εποχής μας δυσκολεύουν την ανάδειξη του πνευματικού ανθρώπου.*

- Ο ορθολογισμός και η βιομηχανοποιημένη ζωή που επιβάλλει η τεχνολογική έκρηξη, δεν αφήνουν περιθώρια για πνευματικές αναζητήσεις.
- Η ιδιοτέλεια και ο ατομικισμός και όχι η ποιοτική συνύπαρξη με τους άλλους συνθέτουν το πλαίσιο της σύγχρονης τεχνοκρατικής κοινωνίας. Σε αυτά τα πλαίσια οι πνευματικοί άνθρωποι αποστασιοποιούνται ή τίθενται στο περιθώριο.

5^η §: *Ορισμένοι εν ζωή διανοούμενοι παραμένουν σε λήθαργο ή εκφράζονται σπασμωδικά και αποσπασματικά.*

- Ίσως έχουν καταληφθεί από τον εγωκεντρισμό, ίσως πάλι να έχει επενεργήσει το κυνήγι της ευδαιμονίας και της καταξίωσης μέσω των δημόσιων σχέσεων και των δημοσιεύσεων.
- Για πολλούς η ρίζα του κακού έγκειται στην έλλειψη αληθινών πνευματικών ηγετών στον τόπο μας. Πρόκειται για παράμετρο της πνευματικής καχεξίας αυτού του τόπου που κατά το παρελθόν παρήγαγε αξιόλογες προσωπικότητες.

Β' Σκέλος: επαναπροσδιορισμός της σχέσης

Μετάβαση: Ο πνευματικός άνθρωπος άλλων εποχών στην ιστορική και πολιτισμική διαδρομή της Ελλάδας βρισκόταν σε μια συνεχή και άμεση επικοινωνία με τους πολίτες. Αυτοί θέλουν τον πνευματικό άνθρωπο ενεργό συμπαραστάτη τους στον αγώνα για ελευθερία, δικαιοσύνη, δημοκρατία, εθνική κυριαρχία και αυτοδιάθεση. Τον θέλουν στο πλευρό τους να αγωνίζεται όχι από τη θέση «ισχύος» που κατέχει και την ασφάλεια που του εξασφαλίζουν οι στήλες μιας επιφυλλίδας σε μια έγκριτη εφημερίδα ή το ακαδημαϊκό βήμα, αλλά να αγωνίζεται δίπλα σε κάθε ευάλωτη και αδύναμη κοινωνική ομάδα. Στις μέρες μας η εσωστρέφεια του πνευματικού ανθρώπου είναι πολυτέλεια, πνευματικός ναρκισσισμός, ηθικό ατόπημα, επικίνδυνη ολιγωρία για την υπόσταση της κοινωνίας μας.

1^η §: *Στην εποχή της έντονης αλληλεπίδρασης των λαών ο πνευματικός άνθρωπος υπερασπίζεται από τη θέση του τη συναδέλφωσή των λαών για την επικράτηση της παγκόσμιας ειρήνης.*

- Καταδικάζει φαινόμενα παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τους «ισχυρούς» σε βάρος των «αδυνάτων» συμμετέχοντας σε διεθνείς οργανισμούς (Μ.Κ.Ο.). Μετατρέπεται σε θεματοφύλακα του διεθνούς δικαίου.
- Επίσης, δε μένει αμέτοχος στην έξαρση και άλλων προβλημάτων παγκόσμιας εμβέλειας, όπως το οικολογικό, το ενεργειακό, η πείνα των τριτοκοσμικών χωρών, αλλά επισημαίνει τη σοβαρότητά τους από τη θέση του ποιητή, του ιστορικού, του φιλοσόφου, του δημοσιογράφου, του μουσικού προτείνοντας λύσεις.

2^η §: *Ο σκεπτόμενος άνθρωπος κρίνει αναγκαία τη διαφύλαξη της πολιτισμικής φυσιογνωμίας της χώρας του στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης.*

- Ως άριστος γνώστης της γλώσσας του, της ιστορίας του, των ηθών του τόπου του μάχεται με όπλο του το λόγο και τη γραφίδα για τη διατήρηση της εθνικής φυσιογνωμίας και ταυτότητας.
- Με τα κείμενά του στα έντυπα και στο διαδίκτυο, αλλά και με διαλέξεις και ημερίδες καταδικάζει την ξενομανία και τον άγονο μιμητισμό του τρόπου ζωής, του τρόπου σκέψης που άκριτα υιοθετούν οι συμπολίτες του.

3^η §: *Ο λόγος του ποιητή, του δασκάλου, του καλλιτέχνη, του επιστήμονα, του ακαδημαϊκού αρθρώνεται ελεύθερος, αφού του παρέχεται βήμα στα σύγχρονα μέσα ενημέρωσης. Απομένει να είναι συνεπής και ενεργός για να διαχέονται οι απόψεις του στους συμπολίτες του.*

- Άλλωστε σήμερα οι πνευματικοί άνθρωποι δεν εξορίζονται ούτε θανατώνονται. Δεν διώκονται για τα πολιτικά τους φρονήματα. Τα βιβλία τους ούτε απαγορεύονται ούτε ρίχνονται στην πυρά. Κάθε πνευματική τους εργασία προβάλλεται και διακινείται ελεύθερα και κρίνεται από το ευρύ κοινό με τη μορφή της αποδοχής ή της απόρριψης.
- Οφείλει ο άνθρωπος του πνεύματος να «αναγνώσει» την κατάπτωση που βιώνει ο τόπος του σε πολιτικό, εκπαιδευτικό, κοινωνικό και πνευματικό επίπεδο, να την κατανοήσει σε όλες της τις συνιστώσες και να βγει μπροστά προκειμένου να ενημερώσει τους συμπολίτες του για το τι μπορούν να πράξουν.

4^η §: Όσο πνευματικός είναι ένας άνθρωπος, τόσο περισσότερο απέχει από μια κοινή ιδεολογική στράτευση. Γι' αυτό τον απλό λόγο:

- ο γνήσιος άνθρωπος του πνεύματος είναι ο δημιουργός της ιδεολογίας και όχι ο καταναλωτής της. Αλλιώς δε θα ήταν γνήσιος άνθρωπος του πνεύματος.
- Όχι ο καθένας ως μεμονωμένη περίπτωση και αποσπασματικά, αλλά ως εκπρόσωπος μιας ολόκληρης γενιάς να διατυπώσει τα αιτήματα εκείνα που θα ήθελαν να πουν αμέτρητοι συμπολίτες του.

Επίλογος

Δεν έχει το παραμικρό άλλοθι σήμερα κανένας πνευματικός άνθρωπος αυτού του τόπου να σιωπά, να αποστασιοποιείται από τα τρέχοντα προβλήματα της χώρας μας και να ατενίζει τα διάφορα στάδια λεηλασίας του κοινωνικού, πνευματικού, ιστορικού και ψυχολογικού πλούτου της κοινωνίας, πέραν όλων των άλλων τεκταινομένων. Να περιορίζεται σε προκλητική αδιαφορία, κάποια συγκαταβατικά σχόλια και μια πραγματικά αγέρωχη σιωπή, σα να έπαψε να έχει και να χρησιμοποιεί ως ερέθισμα και κινητήριο μοχλό του έργου του τις κοινωνικές αντιθέσεις, τους αγώνες και τις αγωνίες του τόπου του και όλα τα προβλήματα που αναγκαστικά τα συνοδεύουν.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας